

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 15 juni 1936 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen, dels ock genom proposition nr 222 framställda förslag om anslag under femte huvudtiteln m. m.

Efter överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hava till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott hänskjutits

dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 37, framlagda förslag angående bidrag till pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring;

dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 38, samt genom proposition nr 222 framlagda förslag angående bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd;

dels ock Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 39, framlagda förslag rörande åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

1:o). **Bidrag till pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.** Kungl. Maj:ts har föreslagit riksdagen att

dels till bidrag till pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 29,450,000 kronor;

dels ock medgiva, att av nämnda förslagsanslag må gäldas kostnaden för statens bidrag till den jämlikt pensionsförsäkringslagen anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkringen.

Enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring bestrides kostnaden för de till vissa arbetsförmögna personer utgående pensionstilläggen till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av landstingen och kommunerna. Detsamma gäller i fråga om understöd, som enligt nämnda lag utgå till personer, vilka icke erlagt pensionsavgift och alltså icke kunna erhålla pensionstillägg.

Den 1 januari 1937 träda lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering och förordningen sistnämnda dag (nr 435) om invalidunderstöd i kraft och upphör lagen om allmän pensionsförsäkring att gälla.

Enligt författningarna den 28 juni 1935 skola de jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring vid 1936 års slut utgående pensionstilläggen och understöden ersättas med tilläggs-pensioner, respektive invalidunderstöd, vilka — fränsett barntilläggen — utgå med i regel väsentligt högre belopp än de förra. Landstingen, som nu bestrida lika stor andel av pensionstilläggen och

understöden som kommunerna, eller en åttondel av hela kostnaden för desamma, skola från och med den 1 januari 1937 helt befrias från bidragsskyldighet i fråga om nytillkommande pensionstagare men alltså bidraga till tilläggspensioner och invalidunderstöd åt personer, som före sistnämnda dag beviljats pensionstillägg eller understöd. Landstingens bidrag till sistnämnda tilläggspensioner och invalidunderstöd nedsättas med hälften eller till en sextondel av den totala kostnaden. Kommunerna skola fortfarande liksom hittills bestrida en åttondel av ifrågakvarande pensioner och understöd. Städer, som icke deltaga i landsting, skola bidraga till bestridandet av kostnaderna dels liksom landsting, dels liksom övriga kommuner.

Återstående kostnader för tilläggspensioner och invalidunderstöd skola täckas av staten, i den mån de ej bestridas genom tillskott från folkpensioneringsfonden.

Förutom tilläggspensioner skola enligt lagen om folkpensionering grundpensioner utgå till en var, som erlagt avgift enligt nämnda lag. Personer, som erlagt avgifter endast enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, erhålla avgiftspensioner enligt äldre rätt, vilka avgiftspensioner dock skola anses som folkpensioner.

Även grundpensionerna skola täckas av staten, i den mån de ej bestridas genom tillskott från folkpensioneringsfonden.

På förslag av riksräkenskapsverket har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen uppfört särskilda anslag för kostnader enligt lagen om allmän pensionsförsäkring samt för kostnader enligt lagen om folkpensionering och förordningen om invalidunderstöd. Det förstnämnda anslaget hänför sig sålunda till tiden 1 juli—31 december 1936.

Utskottet.

Mot Kungl. Maj:ts förslag att uppdelna kostnaderna för budgetåret 1936/1937 i ett anslag avseende kostnader för tiden 1 juli—31 december 1936 enligt lagen om allmän pensionsförsäkring och ett anslag för täckande av kostnader för tiden 1 januari—30 juni 1937 enligt lagen om folkpensionering och förordningen om invalidunderstöd har utskottet intet att erinra. Ej heller har den under förevarande punkt i statsverkspropositionen verkställda beräkningen av medelsbehovet för sista hälften av innevarande år givit utskottet anledning till anmärkning. Att något särskilt belopp icke beräknats till statens utgifter för den frivilliga pensionsförsäkringen står i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må

dels till Bidrag till pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 29,450,000 kronor;

dels ock medgiva, att av nämnda förslagsanslag må gäldas kostnaden för statens bidrag till den jämlikt pensionsförsäkringslagen anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkringen.

2:o). **Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd.** I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkt 38 (sid. 96), föreslagit riksdagen att

dels fastställa av föredragande departementschefen förordad plan för folkpensioneringsfondens användning;

dels besluta, att den allmänna pensionsförsäkringsfondens fordran å staten för förskott, som fonden lämnat på grund av lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring, skall vid utgången av år 1936 avföras ur fondens räkenskaper;

dels ock, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd för budgetåret 1936/1937 beräkna ett förslagsanslag av 58,050,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t genom en den 10 mars 1936 dagtecknad proposition, nr 222, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 58,050,000 kronor.

Enligt 12 § lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering skola Konung och riksdag fastställa plan för folkpensioneringsfondens användning, innefattande regler för dess tillväxt och slutliga belopp, ävensom grunder för fondmedlens placering och fondens förvaltning i övrigt. I Kungl. Maj:ts proposition, nr 217, till 1935 års riksdag med förslag till lag om folkpensionering framlades icke något definitivt förslag till dylik plan, men föredragande departementschefen uttalade, att han hade tänkt sig, att fondökningen skulle utgöra 20 miljoner kronor om året under åren 1937—1944 och därefter ett för varje år med 2 miljoner kronor minskat belopp intill dess fonden år 1953 uppginge till 1 miljard kronor. I anledning av ett motionsvis framställt yrkande, att folkpensioneringsfonden skulle begränsas till 750 miljoner kronor, uttalade särskilda utskottet i sitt över den nämnda propositionen avgivna utlåtande, nr 1, att utskottet icke funnit skäl till erinran mot departementschefens ifrågavarande uttalande, men då något förslag till plan för fondens användning icke förelagts riksdagen, ansåg utskottet sig icke böra taga bestämd ställning till frågan om fondens slutliga belopp.

Det nu av Kungl. Maj:t för riksdagen i förevarande avseende framlagda förslaget innebär, att av fondens inkomster skall under tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{6}$ 1937 avsättas så stort belopp, liggande mellan 9,500,000 kronor och 10,500,000 kronor, att fonden den 30 juni 1937 uppgår till ett helt antal miljoner kronor. Därefter skall varje budgetår till och med det, under vilket fonden uppnår en storlek av minst 910,000,000 kronor, till fondökning avsättas 20,000,000 kronor och sedermera, intill dess fonden nått en storlek av 1,000,000,000 kronor, ett belopp, som för varje budgetår med 2,000,000 kronor understiger fondökningen närmast föregående budgetår. De fondens inkomster, som beräknas under ett budgetår icke åtgå till den sålunda föreskrivna fondökningen och till bestridande av fondens löpande utgifter, skola enligt planen jämlikt föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, successivt inlevereras till statsverket. Å riks-

statens inkomstsida skall motsvarande post för varje budgetår upptagas med ett av pensionsstyrelsen beräknat approximativt belopp. I samband med uppgörandet av fondens bokslut för tilländalupet budgetår skall för budgetåret i fråga reglering ske för fastställande av det definitiva inkomstbelopp, som sålunda tillfaller statsverket.

Den tidpunkt, då folkpensioneringsfonden enligt denna plan kommer att uppgå till 1,000,000,000 kronor, är givetvis beroende av det belopp, vartill fonden uppgår den 1 januari 1937. Den allmänna pensionsförsäkringsfonden, som sistnämnda dag skall uppgå i folkpensioneringsfonden, belöpte sig den 30 juni 1935 till 697,519,939 kronor och har under budgetåret 1934/1935 ökats med 45,470,121 kronor. Dess storlek den 31 december 1936 har av pensionsstyrelsen beräknats till omkring 765,000,000 kronor. Bland fondens tillgångar förekommer emellertid en fordran å staten för understöd enligt lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring. Denna fordran belöpte sig den 30 juni 1935 inklusive upplupna räntor till 26,159,693 kronor. Ränta påföres efter 4 procent, som för varje år tillägges kapitalskulden. Den 31 december 1936 kommer denna fondens fordran till kapital och ränta att uppgå till 27,750,202 kronor.

I fråga om nu berörda fordran och dess gäldande har pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 september 1935 med förslag till plan för folkpensioneringsfondens användning anfört följande.

Denna statens skuld till fonden hade uppstått till följd av förskott, som i enlighet med statsmakternas beslut lämnats av fonden för finansierandet av den år 1915 beslutade utvidgningen av pensionsförsäkringen till att omfatta understöd till nya grupper av invalider. Utförlig redogörelse för vad som i denna fråga tidigare förekommit återfunnes i 1929 års statsverksproposition (V sid. 96—105). Av denna redogörelse framginge även, att pensionsstyrelsen i skrivelse den 19 juli 1928 hos Kungl. Maj:t föreslagit, att staten skulle till fonden inbetala såväl ränta som amortering, enligt av styrelsen utarbetad plan, å sin ifrågavarande skuld, vilken den 30 juni 1928 uppgått till 19,879,216 kronor. Detta förslag, som underställdes riksdagen i samband med förutnämnda statsverksproposition, resulterade emellertid endast i ett uttalande av riksdagen, att, innan 1928 års pensionsförsäkringskommitté slutfört sina undersökningar och förslag i ämnet framlagts, några nya principer för amortering och ränteberekening icke borde komma till användning. Något förslag rörande amortering av statens skuld till fonden framlades emellertid icke av kommittén.

Genom lagen om folkpensionering och statsmakternas i samband därmed fattade beslut komme den nuvarande pensionsförsäkringsfonden att helt ändra karaktär. Från att hava varit en premiereserv i vanlig mening överginge den från och med den 1 januari 1937 till att bliva en stödfond för staten, som bestrede kostnaden för samtliga pensioner, i den mån dessa ej täcktes av inkomster från fonden och bidrag från kommuner och landsting. Det vore tydligt, att frågan om huru skulle förfaras med fondens fordran å staten för understöd enligt lagen den 8 juni 1915 därigenom kommit i ett helt annat läge.

Om man skulle fortsätta att såsom dittills bokföra denna fordran med

tilläggande för varje år av upplupen ränta, skulle statens skuld småningom växa och slutligen komma att motsvara så stor del av fonden, att dennas räntes-avkastning bleve i väsentlig grad endast skenbar. Då fondens uppgift såsom stödfond därigenom skulle direkt motverkas, ansåge styrelsen det vara självklart, att denna bokföringsmetod icke längre kunde upprätthållas. Man kunde då tänka sig en sådan lösning av frågan, att fordringsbeloppet antingen kvarstode bland fondens tillgångar och att staten årligen till fonden inbetalade ränta därå eller ock till fonden återbetalades på en gång eller enligt viss upp- gjord amorteringsplan. Eftersom staten skulle tillföras fondens inkomster, i den mån de överstege ett visst årligt belopp, vore det tydligt, att, om staten skulle direkt inbetala ränta till folkpensioneringsfonden å nämnda skuld, detta endast komme att medföra, att man å riksstatens utgiftssida årligen måste upptaga motsvarande belopp till sådan förräntning (enligt 4 procent 1,110,008 kronor) och att det belopp, som skulle utgå från fonden och upp- tagas å riksstatens inkomstsida, skulle komma att höjas med exakt samma belopp. Vad anginge ifrågasatt återbetalning eller amortering av statens ifrågavarande skuld, kunde framhållas, att en sådan lösning av frågan finge anses hava förlorat all aktualitet, sedan fondens tillgångar disponerats på sätt förut angivits för genomförande av folkpensioneringen. Fondens ifrågavarande fordran å staten bleve nämligen praktiskt taget automatiskt gulden till folk- pensioneringen i och med det nya fonderingssystemet.

Såsom den naturligt givna och på samma gång enklaste lösningen av frågan om pensionsförsäkringsfondens ifrågavarande fordran å staten har pensions- styrelsen föreslagit, att beloppet vid utgången av år 1936 avföres ur fondens räkenskaper.

Till pensionsstyrelsens berörda framställning, mot vilken fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden, de till pensionsstyrelsens biträde förordnade sak- kunniga och riksräkenskapsverket icke haft något att erinra, har Kungl. Maj:t givit sin anslutning och under nu förevarande punkt i statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att besluta i enlighet med pensionsstyrelsens förslag.

Vad slutligen angår medelsbehovet för statens bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd under första halvåret 1937 har detsamma med utgångspunkt från gällande bestämmelser av pensionsstyrelsen uppskattats till 53,050,000 kronor, till vilken beräkning föredragande departementschefen anslutit sig. Det torde emellertid böra nämnas, att förslaget härutinnan innebär en nyhet på det sätt, att å budgetens utgiftssida medräknats även kostnaderna för den på avgiftsbetalning grundade delen av folkpensionerna, vilka hittills helt be- kostats av pensionsförsäkringsfonden och icke kommit till synes i riksstaten. Å andra sidan har å budgetens inkomstsida uppförts hela det belopp, varmed fondens inkomster beräknats komma att överstiga den enligt den förut om- nämnda planen fastställda fondökningen för året. Med hänsyn till att fondens inkomster redan efter ett tiotal år icke längre bli tillräckliga för bestridande av kostnaderna för grundpensionerna utan statsbidrag måste utgå även till dessa pensioner har det nämligen ansetts, att å budgetens utgiftssida böra upptagas anslag till bestridandet av såväl alla avgiftspensioner som statens

andel i tilläggs pensioner och invalidunderstöd samt å dess inkomstsida hela det belopp, varmed folkpensioneringsfonden skall bidraga till folkpensionerna.

Utöver nyssnämnda belopp å 53,050,000 kronor har Kungl. Maj:t äskat ett anslag för här ifrågavarande ändamål å 5,000,000 kronor, avseende kostnader för första halvåret 1937 för den fortsatta reformering av folkpensioneringen genom införande av dyrortsgraderade tilläggs pensioner, varom förslag genom proposition nr 182 av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen.

Det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet belöper sig alltså till sammanlagt 58,050,000 kronor.

Utskottet.

Mot den av Kungl. Maj:t föreslagna planen för folkpensioneringsfondens användning, vilken står i god överensstämmelse med de riktlinjer, som upp drogos i samband med antagandet av lagen om folkpensionering, har utskottet icke funnit anledning till anmärkning.

Ej heller har utskottet något att erinra mot förslaget, att den nuvarande pensionsförsäkringsfondens fordran å staten för förskott, som fonden lämnat på grund av lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen, vid utgången av år 1936 avföres ur fondens räkenskaper. Denna åtgärd synes utskottet välbetänkt med hänsyn till att syftet med den fondbildning, som i fortsättningen skall äga rum, eljest skulle i viss mån förfelas.

I det av Kungl. Maj:t för bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd föreslagna anslaget ingår, som ovan nämnts, ett belopp av 5,000,000 kronor, avseende kostnader för den förhöjning å dyrorter av tilläggs pensionerna, som Kungl. Maj:t genom proposition nr 182 föreslagit. Då sistnämnda förslag icke vunnit riksdagens bifall, bör det av Kungl. Maj:t äskade totalbeloppet minskas med dessa 5,000,000 kronor och sålunda upptagas till 53,050,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

dels fastställa den av föredragande departementschefen förordade planen för folkpensioneringsfondens användning;

dels besluta, att den allmänna pensionsförsäkringsfondens fordran å staten för förskott, som fonden lämnat på grund av lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring, skall vid utgången av år 1936 avföras ur fondens räkenskaper;

dels ock till *Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 53,050,000 kronor.

3:o). **Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.** Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 39 (sid. 96—100) föreslagit riksdagen att till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 2,675,000 kronor.

Sedan åtskilliga år har riksdagen anvisat bidrag till pensionsstyrelsens

sjukvårdande verksamhet till förebyggande och hävande av invaliditet. Från och med budgetåret 1923/1924 har bidraget utgjort 100,000 kronor. Till huvudsaklig del hava utgifterna för den ifrågavarande verksamheten bestritts av överskottsmedel ur pensionsförsäkringsfonden, vilka överförts till fonden för sjukvårdande verksamhet.

Vid behandlingen i 1935 års statsverksproposition av frågan om anslag till denna verksamhet (V s. 88—91) förutsattes, att utgifterna för verksamheten jämväl under budgetåret 1935/1936 skulle huvudsakligen gäldas av fondmedel. Kostnaderna för innevarande budgetår beräknades till 2,621,500 kronor. I skrivelse den 23 april 1935 anmälde emellertid pensionsstyrelsen, att i fonden för sjukvårdande uppgifter den 30 juni 1935 kunde beräknas återstå allenast 155,000 kronor samt att man med hänsyn till förskjutningen nedåt i det allmänna ränteläget icke kunde räkna med något överskott i pensionsförsäkringsfonden. Under hänvisning därtill anhöll styrelsen, att, utöver för budgetåret 1935/1936 redan anslaget belopp av 100,000 kronor till styrelsens sjukvårdande verksamhet, ytterligare ett belopp av 2,366,500 kronor måtte ställas till förfogande för samma ändamål.

Med anledning därav hemställde Kungl. Maj:t i proposition nr 235, att riksdagen måtte medgiva, att till bestridande under budgetåret 1935/1936 av kostnaderna för pensionsstyrelsens åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet finge såsom förskott ur pensionsförsäkringsfonden tagas i anspråk ett belopp av högst 2,366,500 kronor. Det förutsattes därvid, att framdeles skulle tagas under omprövning, om och på vilket sätt fonden borde beredas gottgörelse för ifrågavarande förskott. Propositionen bifölls av riksdagen.

Den 28 juni 1935 förordnade Kungl. Maj:t, att sistnämnda belopp finge i mån av behov tagas i anspråk såsom förskott ur pensionsförsäkringsfonden för att enligt Kungl. Maj:t fastställda grunder användas för pensionsstyrelsens ifrågavarande verksamhet. Samtidigt föreskrevs, att för verksamheten finge enligt angivna grunder disponeras sammanlagt högst 2,621,500 kronor.

Efter den omläggning av folkpensioneringen och därmed av principerna för fondbildningen inom densamma, som beslutades föregående år och som skall träda i tillämpning den 1 januari 1937, stå ej längre överskottsmedel ur pensionsförsäkringsfonden till förfogande för finansiering av den invaliditetsförebyggande verksamheten, och anslag har därför begärts för ändamålet med hela det belopp, 2,675,000 kronor, till vilket kostnaderna för verksamheten beräknats för nästkommande budgetår.

Vad angår täckande av förskottet ur pensionsförsäkringsfonden till verksamheten under innevarande budgetår har föredragande departementschefen ansett, att frågan därom numera hade övervägande teoretiskt intresse, enär det efter den av 1935 års riksdag beslutade omläggningen av fonderingen icke ägde någon praktisk betydelse, huruvida det ifrågavarande förskottet formellt täcktes eller icke. Det har därför icke funnits påkallat att nu vidtaga någon åtgärd i frågan.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet, vilken för närvarande är föremål för utredning genom särskilt tillkallade sakkunniga, bör under nästa budgetår bedrivas på i huvudsak samma sätt som hittills. Då en finansiering av verksamheten genom överskottsmedel ur pensionsförsäkringsfonden ej längre kan komma i fråga, erfordras uppenbarligen att medelsbehovet helt täckes genom anslag å riksstaten. Mot beräkningen av medelsbehovet har utskottet intet att erinra.

Vad beträffar frågan om det förskott, som lämnats ur pensionsförsäkringsfonden för täckande av kostnaderna för verksamheten under innevarande budgetår, vill utskottet däremot framhålla, att samma skäl tala för ett avförande ur fondens räkenskaper den 31 december 1936 av detta förskott som enligt den under punkt 2 här ovan lämnade redogörelsen anförts till stöd för förslaget att vid nämnda tidpunkt avföra fondens fordran å staten för förskott, som fonden lämnat på grund av lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen. Det må för övrigt framhållas, att en avskrivning av ifrågavarande förskott först under ett kommande budgetår skulle medföra en belastning av budgeten detta år med förskottsbeloppet. Utskottet har därför funnit sig böra föreslå, att även nu ifrågavarande förskott avföres ur fondens räkenskaper vid utgången av år 1936.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

dels besluta, att det förskott, som av allmänna pensionsförsäkringsfonden lämnats för bestridande under budgetåret 1935/1936 av kostnader för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet, skall vid utgången av år 1936 avföras ur fondens räkenskaper;

dels ock till *Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 2,675,000 kronor.

Stockholm den 15 juni 1936.

På utskottets vägnar:

IVAR OSTERSTROM.

Närvarande:

från statsutskottet: herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Carlsson* i Gävle, *Jansson** i Falun, *Strindlund**, *Sandén* och *Isacsson**; samt

från andra lagutskottet: herrar *Österström*, *Gustaf Tamn**, *Norman**, *John Gustavson** och *Sandström* i Sollefteå samt fru *Nordgren**.

* Ej närvarande vid justeringen.